

Mari ansambluri în festivalul enescian (II)

(Costin Popa – 9 septembrie 2021)

Filarmonica della Scala...

... este o derivație pentru stagiuni concertante a faimoasei orchestre din fosa nu mai puțin celebrului Teatro alla Scala din Milano. O formație construită de Arturo Toscanini acum un secol și mai bine pe principii solide, urmărite până în zilele noastre cu sârg și nepotolită preocupare, după valuri întregi de schimburi de generații ale așa-numiților „professori d'orchestra” ai Scalei, titlatură ilustră, de mare onoare, nemaiîntâlnită în lume. Unice au rămas calitatea tonului instrumentiștilor și instrumentelor, cu sunet cât mai păstos și învăluitor, omogenitatea între partide. Sigur că vremurile trec, rigurozitatea nu mai poate fi aceeași, depinde mult de baghetele pregătitoare și de cele ce se ridică în concerte însă, așa cum ne-au arătat și acum, filarmoniștii Scalei rămân suverani în primul rând prin cordari.

La pupitru, în București, s-a aflat tânărul columbian Andrés Orozco-Estrada, o surpriză care însă a dovedit preocuparea managementului orchestrei de a îmbina tradiția cu expansivitatea, comunicarea debordantă, temperamentul *latino* și dăruirea tinerească fără limite.

Programul a părut special ales pentru a pune în evidență compartimentele de coarde, de instrumente de suflat din lemn, parcă știut fiind că alămurile mai afișează infime nesiguranțe în atacuri, după cum aveau să demonstreze asimptotic, pe parcursul celor două seri. S-au cântat partituri romantice și nu numai, apropiate sufletului italienilor, cu bucuria că Enescu a figurat pe afiș.

Violoncelistul german Daniel Müller-Schott a fost solistul Concertului în si minor op.104 de Dvořák, un artist visător (partea I-a, Allegro), cu un cantabile deosebit și discurs trist (Adagio, *ma non troppo*), finețuri și creări de atmosferă gânditoare în încheierea Finale. Allegro moderato-Andante-Allegro vivo. Sunetul lui Müller-Schott nu este amplu, orchestra îl surprinde pe alocuri, dar rafinamentul seduce.

Gândirea romantică a iradiat și prin tălmăcirea Simfoniei nr.2 în Re major op.73 de Brahms, corzile grave au frizat sublimul în dezvoltările lor, generoase în esențe poetice. A ne aminti primele două mișcări. Grația a fost conductul celei de-a treia, cu viori și viole neliniștite, mergând către calmul absolut anunțat de „lemne”. Ultima parte a adus sonorități delicate, urmate de explozii dinamice și convulsii conducând către finalul grandios.

În seara următoare, Enescu a fost cel chemat să pună în valoare calitățile pachetelor de coarde ale Scalei, prin Suita nr.1 pentru orchestră op.9. Melancolic și reflexiv, impecabil sudat a sunat celebrul Preludiu la unison, pacea adâncă a inundat Menuetul lent, în timp ce în Intermediu, alături de desenele fluide și elegante ale cordarilor, au intervenit cu căldură și instrumentele de suflat din lemn. Finalul a încântat prin murmurul corzilor grave și crescendo-ul ansamblului către culminații bine cumpănite. O remarcabilă interpretare.

Pentru lucrarea concertantă, compartimentul forte al Filarmonicii Scalei, am numit din nou – cum se putea altfel? – cel al coardelor, a ales filigranul mozartian pentru a aduce o viziune cât mai apropiată stilistic Concertului nr.3 pentru vioară și orchestră K. 216. Plutiri ușoare, plutiri de vis au fost susținute de vioara ireală a lui Julian Rachlin, Un artist delicat, în comuniune ideatic-flexibilă cu orchestra.

Simfonia nr.9 în mi minor op.95 „Din Lumea Nouă” de Dvořák a încheiat programul oficial al celei de-a doua seri la Sala Palatului, în care orchestra a dorit să prezinte și alte valențe ale componenților săi. Și a reușit. În primul rând alăturările și-au spălat (aproape integral) micile păcate, prin dominația suverană, autoritară din părțile a treia (Scherzo-Molto vivace) și a patra (Allegro con fuoco), iar „lemnele” au indus în primul rând poetică transcendentală mișcării secunde, Largo. Până atunci, și evocatoare, și tăioasă fusese prima parte Adagio. Multiplele și repetabilele teme ale opusului au găsit contururi bine evidențiate de Andrés Orozco-Estrada.

În bis-uri cerute cu insistență, Filarmonica della Scala a interpretat operă. Uvertura „Freischütz” de Weber a reliefat expresiv temele ariilor de tenor și soprană, conducând la finalul romantic triumfător, în timp ce uvertura „Bărbierul din Sevilla” de Rossini a avut o viziune intimistă, galantă, cu încheiere vijelioasă. Au aruncat sala în aer și cred că l-au calificat pe dirijor pentru apariții în templul milanez.

Filarmoniștii münchenezi...

... au revenit la București sub bagheta reputatului lor dirijor principal, Valery Gergiev, care adună deja șase ani în importanta funcție. Pentru prima serată de la Sala Palatului l-au ales drept invitat pe Leonidas Kavakos, și el vechi vizitator al Bucureștilor festivalieri, de data aceasta în Concertul în Re major pentru vioară și orchestră op.35 de Ceaikovski. A fost o versiune pur romantică, indusă în primul rând de dirijor, ale cărui simțiri sunt izvorâte din poetica compozitorului. Început ca un zefir (Allegro moderato), discursul melodic a continuat prin alternanța maiestruozității în *tutti* cu șoaptele dinaintea cadenței. Kavakos a avut limpezimea și dulceața unui sunet devenit din ce în ce mai ferm. În mișcarea secundă, Canzonetta: Andante, visările viorii au mângâiat suflete. Deși sunetul gingaș al instrumentului solist a fost câteodată în duel cu orchestra, izbucnirile virtuozice din secțiunea ultimă (Finale: Allegro vivacissimo) au convins.

După pauză, rar i-a fost dat publicului să audă o atât de perfectă împreunare, așa o încheiere monolitică între partidele orchestrale, desigur pornind de la omogenitatea stupefiantă a fiecăreia în parte. Ansamblul a sunat compact, echilibrat, orice fel de nuanță ar fi expus. Minunea sonoră a ilustrat grandioasa Simfonie nr.6 în La major WAB 106 de Bruckner. Cred că puterile muzicienilor bavarezi în a-l interpreta pe marele simfonist austriac își găsesc esențele în forjarea orchestrei de către Sergiu Celibidache, director muzical între 1979 și 1996, mare interpret brucknerian. Deși a trecut multă vreme de când Celibidache a părăsit formația sunt convins că exegezele sale s-au transmis din gură în gură, din spirit în spirit. Asamblările formidabile cu alături suverane (Majestuos), liniile melodice elegante, largi, cantabile, crescendo-urile masive, retragerile delicate din cea de-a doua parte (Adagio. Sehr feierlich), contrastele între pizzicato și semnalele cornilor, planurile perfect întrepătrunse din mișcarea a treia (Scherzo. Nicht schnell-Trio), efluviile scurse cu naturalețe, răspunsurile violinelor la chemările implacabile ale cornilor și încheierea

măreață (Finale) sunt numai câteva punctări ale unei memorabile lecturi, la care dirijorul a condus întrucâtva economic, dar cu eminente indicații.

De importanță a fost și prezența la primul pupitru a lui Lorenz Năsturică Herschcowici, concertmaestrul preferat al lui Valery Gergiev.

O ultimă mențiune, Beckmesser-ii nu-și au locul în prezența Filarmonicii din München.

Fabuloasa Julia Fischer

Dar nu numai ea. Mai întâi a fost tălmăcirea impregnată de personalitate a Suitei nr.2 pentru orchestră op.20 de George Enescu, propusă de Orchestra Filarmonică Regală din Londra și dirijorul Vasily Petrenko, noul director muzical al formației, începând cu stagiunea 2021-22.

Așadar la Ateneu, Uvertura suitei (Allegro ben moderato) a avut o desfășurare agitată, o alertețe cu explicitări maiestuoase în ultimele măsuri, Sarabanda s-a derulat însă domol, îngrijit și cu distincție (am regăsit ca și în dățile anterioare, din alți ani, expresivitatea volutelor mâinii stângi a maestrului), Giga a fost abordată într-un Vivace mai reținut decât poate ar fi fost intenția compozitorului, scurtul Menuet a respectat și mai apăsător indicația sa de Grave, în care lovituri implacabile au părut că simbolizează Destinul. Aria: Andante mesto a primit o culoare sumbră, sobră, subliniată și de remarcabilele intervenții solo ale suflătorilor și primei viori. Ultima secvență, Bourrée, a scânteiat prin tempo și explozii de percuție, către rалentando-ul final suprem, de forță.

S-a pătruns apoi în programul romantic al după-amiezei, deschis de Concertul în mi minor pentru vioară și orchestră op.64 de Mendelssohn-Bartholdy, cu Julia Fischer vedetă, o artistă care a susținut lungul discurs melodic al opusului (se știe, fără pauze între părți) în toată complexitatea și dificultatea lui, rezultante din exprimările diverse de la liricul eterat la accentul viguros, de la pasajele caline, dezmiardătoare la virtuozitatea dezlănțuită, de la cantabilitatea duioasă la impulsurile imperative. Inflexiunile romantice au fost prezente la tot pasul. Totul susținut de o performanță abilitate tehnică, o paletă pornită de la un tușeu vaporos până la puteri nebănuite. Iscușința Juliei Fischer s-a probat și prin spectaculosul Capriciu nr.24 în la minor de Paganini, oferit ca bis.

Pentru încheierea primei prezențe bucureștene din această ediție a festivalului, Royal Philharmonic Orchestra a cântat Simfonia nr.4 în mi minor de Brahms, cu colosală masivitate de sunet, cu efluvii romantice larg dimensionate, cu evidențieri de performante partide instrumentale. Mă gândesc acum numai la „crema” expusă de corzile grave în prima parte, la rotunjimea sunetului cornilor din cea de-a doua, la implacabilitatea partidei de alămuri în finalul încrâncenat. Petrenko este un constructor minuțios, pentru care dimensionările ample sunt preferențiale.

Puțini din sală au observat că Julia Fischer a servit simfonia brahmsiană la ultimul pupitru al violinelor prime.

Daniel Müller-Schott

Filarmonica DellaScala, dirijor
Andres Orozco-Estrada

Julian Rachlin, Andres Orozco-
Estrada

Leonidas Kavakos, Valery
Gergiev

Julia Fischer

Vasily Petrenko